

Criticism and Evaluation of the Translation of the Novel *Yumiyat Motalaga* by Haifa Bitar in the Light of Malcolm Harvey's 2000 Translation Strategies of Untranslatable Cultural Elements

Masoud Salmani Haghighi

Post-doctoral Researcher in Arabic
Language and Literature, Hakim
Sabzevari University, Sabzevar, Iran

Abbas Ganjali *

Associate Professor, Department of
Arabic Language and Literature, Hakim
Sabzevari University, Sabzevar, Iran

Abstract

The critique and assessment of text translations, particularly literary works, and the provision of suitable translations for diverse concepts and aspects in the target language have consistently garnered interest. A significant topic in translation studies is the untranslatability of cultural features. Malcolm Harvey is an authority in this domain. He has suggested strategies including functional equivalent, linguistic equivalent, borrowing, and descriptive-explanatory equivalent for the translation of cultural aspects. This article employs a descriptive-

* Corresponding Author: a.ganjali@hsu.ac.ir

How to Cite: Salmani Haghighi, M., and Ganjali, A. (2025). Criticism and Evaluation of the Translation of the Novel "Yumiyat Motalaga" by Haifa Bitar in the Light of Malcolm Harvey's 2000 Translation Strategies of Untranslatable Cultural Elements. *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, 14 (31), 165-198. doi: [10.22054/RCTALL.2024.82560.1758](https://doi.org/10.22054/RCTALL.2024.82560.1758)

analytical method to analyze the translation by Seyyed Mahdi Hosseini Nejad of Haifa Bitar's novel "Yumiyat Motalaga," assessing it according to Malcolm Harvey's strategies for translating untranslatable cultural elements and the extent to which the translation adheres to this framework. The study's results show that the translator has tried to keep linguistic and cultural nuances and rules, as well as the traditions and customs that go along with the structure of the Persian language. He has also tried to deal with cultural and linguistic elements that can't be translated and make his translation match the parts that Harvey pointed out, though there are times when it could have been better, as shown in the examples.

Key words: Translation criticism, Untranslatability of cultural elements, Harvey's, "Yumiyat Motalaga ", Hosseini Nejad.

Introduction

Currently, translators encounter numerous hurdles and issues in translating cultural notions and aspects between the source and destination languages. The array of methodologies offered by translation theorists has paved the way for translators and those engaged in the profession, equipping them with solutions to navigate the hurdles of translating culturally untranslatable materials. Malcolm Harvey is a prominent theorist in the domain of untranslatability. Theorists such as Newmark (1988), Harvey (2000), and Godler (2000) have offered strategies for the translation of cultural notions. Harvey has given four ways for translating culturally untranslatable elements, which are also relevant to linguistically untranslatable elements. The four strategies are: 1. Role-comparable (functional). 2. Formal linguistic equivalence 3. Loan Acquisition 4. Explanatory-descriptive (Harvey, 2000, pp. 1-9). Harvey's proposed strategies to address the issue of the untranslatability of cultural aspects align with certain methods from Peter Newmark. Localization, borrowing, compensation, acceptable translation, temporary translation, substitution, cultural equivalent, functional equivalent, descriptive

equivalent, synonym, reduction and expansion, rewriting, content analysis, notes, annotations, additions and explanations, and the combined method are some of the ways that Newmark suggests that cultural elements can be translated. This study employs Harvey's (2000) four-fold classification. Harvey's theory is more constrained than Peter Newmark's thesis and encompasses fewer methodologies. The models proposed by Newmark exhibit overlap, and simpler, more realistic strategies may be more effective. Harvey's thesis represents one of the most contemporary frameworks in the domain of cultural element translation, favored by translators for its extensive applicability. This study intends to present Harvey as a successor to Newmark's methodology and to implement and assess his theory on a text translated from Arabic. The rationale for employing Harvey's theory instead of Newmark's 17 ways is because the translator's rendition of the novel aligned more closely with Harvey's four methods.

The novel "Yumiyat Motalaga" was translated by Ruhallah Rahimi and Seyyed Mahdi Hosseini Nejad. This article critiques and evaluates the translation by Seyyed Mahdi Hosseini Nejad of the novel "Absolute Diaries," selected randomly due to the presence of Harvey's four-fold equivalence, utilizing Malcolm Harvey's theory to uncover the nuanced meanings embedded in words, phrases, and idioms. Additionally, it is worth mentioning that the functional or functional equivalent component has been given more examples in the translator's version, resulting in a difference in the number of examples analyzed compared to the other components (linguistic equivalent and borrowing). Rahimi's translation may likewise be subject to discussion and analysis based on the aforementioned notion.

Literature Review

Independent study has been undertaken in the realm of translatability and untranslatability of numerous texts, with several studies referenced herein:

— The article titled “The Untranslatability of Cultural Elements in Audiovisual Texts: A Case Study of French Subtitles of the Iranian TV Series *In the Eye of the Wind*,” authored by Hejazi and Shirin (2019) and published in the *Journal of Language and Translation Studies*, investigates the Iranian TV series *In the Eye of the Wind* through the lens of Polish theorists' cultural morphology and analyzes the translator's strategies for conveying cultural concepts. The discussion's findings reveal that the translation of "small cultural elements" and the nuanced allusions within a text do not operate as a closed system. Instead, they make it easier for the message to be reproduced in the target text by giving up some semantic, discursive, or stylistic values from the source language. This promotes "intercultural understanding" through the processes of open translation modification.

— The article titled “Translating Cultural Elements in the Arabic Translation of 'The School Principal' by Jalal Al-Ahmad” The study, "Based on the Harvey Model (2003)" by Keshavarz (1400), published in the journal *Shahriar Studies*, examines the techniques employed by Adel Abdul-Moneim Ali, the translator of Jalal Al-Ahmad's novel "The School Principal," in the Arabic translation of cultural themes according to the Harvey model. According to the research, the translator mostly used the functional equivalent method. They also used the descriptive equivalent and borrowing methods, but not as much. The translator predominantly employed the functional equivalent method owing to his inclination to localize the source text. The article titled “An Investigation into the Arabic Translation of the Cultural Components of the Novel ‘The Buyer of Love’ Based on Newmark’s Theory,” authored by Salimi et al. (1400), published in the journal *Translation Studies in Arabic Language and Literature*, reveals that the translator primarily aimed to convey meaning, neglecting the author's emotional nuances. Consequently, the literal translation of phrases often resulted in ambiguity, and in several instances, the meanings of terms or allusions were misinterpreted, or unsuitable equivalents were selected for translation. Among Newmark's cultural components, cultural goods and products,

proverbs, and ecology are the most prevalent in the novel "The Buyer of Love."

The article titled "Approaches to Avoiding the Untranslatability of the Novel Al-Nadzareh Al-Sawdaa by Ihsan Abdul Quddus," authored by Khafaja Karimoui et al. (1402), published in the Journal of Translation Research in Arabic Language and Literature, analyzes the translatability or untranslatability of the words and sentences in the novel Al-Nadzareh Al-Sawdaa by Ihsan Abdul Quddus. The research shows that there are many things that can't be translated into English, both in terms of language and culture. This means that the translator has to use words and sentences in a way that is true to the source language (Persian) and easy for the audience to understand. Consequently, the translator has predominantly employed the "role equivalent" method to render untranslatable material.

This research differs from the article "Approaches to Avoiding the Untranslatability of the Novel Al-Nadzareh Al-Sawdaa by Ihsan Abdul Quddus" in that the work remains untranslated, and the writers have just analyzed their literal and recommended translations. The distinction between the current research and the article "Translating Cultural Elements in the Arabic Translation of Jalal Al-Ahmad's 'The Headmaster' Based on Harvey's Model (2003)" is that the former investigates the Arabic translation of the Persian text of *The Headmaster*. Consequently, no research to date has scrutinized or evaluated the Persian translation of an Arabic novel, particularly the work "Absolute Diaries," utilizing Malcolm Harvey's methodologies, which represent a revolutionary approach in their own right.

Research Methodology

This study employs a descriptive-analytical strategy to evaluate and analyze the chosen topic. Furthermore, the study collects data using both complete and incomplete inductive methods. An imperfect inductive method was used to collect samples for this study. A selection of samples based on each of Harvey's components were then looked at, which showed what traits each component had in common.

Conclusions

Newmark and Harvey's theories are largely analogous, with the primary distinction being that Harvey briefly outlined four methods for translating untranslatable cultural elements, whereas Newmark proposed nearly 17 methods, most of which are closely related. The translator has endeavored to maintain and respect the linguistic and cultural nuances and principles while also conforming to the traditions and conventions of Persian language structure. Furthermore, he has sought to address the untranslatability of cultural and linguistic elements and align his translation with the components identified by Harvey, although there are instances where his performance could have been improved, as noted in the examples. Moreover, among Harvey's translation strategies, the functional or role equivalence method is the most frequently employed, likely attributable to the translator's distinctive approach and style, along with his awareness and preference for the role equivalence technique in rendering words and phrases. In the section on role or functional equivalence, it should be stated that the translator, utilizing the linguistic and cultural attributes of the target language while considering the elements and structure of the Persian language, has employed the appropriate role equivalents for each word and sentence, achieving success in this endeavor.

The translator has achieved moderate success in the borrowing and formal equivalence section by translating selected examples and addressing the untranslatability of cultural elements through this method. However, in certain instances, greater success could have been attained with more comprehensive explanations of the terms used. In the segment concerning the identification of explanatory-descriptive equivalents, the translator has effectively employed this technique in the translation of the pertinent examples. By offering explanations and descriptions for words and phrases, he has satisfactorily fulfilled his responsibilities in the translation process.

----- پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی -----

دوره ۱۴، شماره ۳۱، پاییز و زمستان ۱۴۰۳، ۱۶۵-۱۹۸

rctall.atu.ac.ir

DOI: [10.22054/RCTALL.2024.82560.1758](https://doi.org/10.22054/RCTALL.2024.82560.1758)

نقد و ارزیابی برگردان رمان یومیات مطلقه از هیفاء بیطار در پرتو راهبردهای ترجمه عناصر ترجمه‌ناپذیر فرهنگی مالکوم هاروی ۲۰۰۰ میلادی

پژوهشگر پسادکتری رشته زبان و ادبیات عربی، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران

مسعود سلمان‌ی حقیقی

دانشیار، گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران

عباس گنجعلی *

چکیده

نقد و ارزیابی ترجمه متون به ویژه متون ادبی و ارائه برگردان مناسب از مفاهیم و عناصر مختلف موجود در زبان مقصد همواره مورد توجه بوده است. یکی از موضوعات حوزه ترجمه، موضوع ترجمه‌ناپذیری عناصر فرهنگی است. مالکوم هاروی یکی از کسانی است که در این حوزه صاحب نظر است. وی برای ترجمه عناصر فرهنگی، روش‌هایی نظیر معادل کارکردی، معادل زبانی، وام‌گیری و معادل توصیفی-توضیحی را پیشنهاد داده است. در این جستار و با تکیه بر روش توصیفی-تحلیلی، برگردان سید مهدی حسینی نژاد از رمان یومیات مطلقه اثر هیفاء بیطار بر اساس راهکارهای ترجمه عناصر ترجمه‌ناپذیر فرهنگی مالکوم هاروی و میزان مطابقت ترجمه مترجم با رویکرد مزبور مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که مترجم علاوه بر حفظ و رعایت ظرافت‌ها و اصول زبانی و فرهنگی و نیز پایبندی به سنت‌ها و آداب و رسوم مربوط به ساختار زبان فارسی، تلاش و کوشش خود را در جهت عبور از ترجمه‌ناپذیری عناصر فرهنگی و زبانی و منطبق ساختن برگردان خود با مؤلفه‌های تعیین شده از سوی هاروی به کار گرفته است، هر چند که در برخی موارد می‌توانست عملکرد بهتری نیز داشته باشد که در خلال نمونه‌ها به آن اشاره شده است.

کلیدواژه‌ها: نقد ترجمه، ترجمه‌ناپذیری عناصر فرهنگی، هاروی، یومیات مطلقه، حسینی نژاد.

۱. مقدمه

امروزه مترجمان در بحث ترجمه، مفاهیم و عناصر فرهنگی موجود در زبان مبدأ و زبان مقصد با چالش‌ها و مشکلات بسیاری مواجه هستند. ارائه روش‌های گوناگون از سوی نظریه پردازان ترجمه مسیر را در برابر مترجمان و علاقه‌مندان به حوزه ترجمه تسهیل کرده و راهکار عبور از چالش‌ها و سختی‌های ترجمه عناصر ترجمه‌ناپذیر فرهنگی را فرا روی آن‌ها قرار داده است. یکی از نظریه پردازان در حوزه ترجمه‌ناپذیری، مالکوم هاروی^۱ است. در ترجمه مفاهیم فرهنگی نظریه پردازانی نظیر نیومارک^۲ (۱۹۸۸م)، هاروی (۲۰۰۰م) و گادلر^۳ (۲۰۰۰م) روش‌هایی را مطرح کرده‌اند.

هاروی برای ترجمه عناصر ترجمه‌ناپذیر فرهنگی، چهار راهکار ارائه داده است که این راهکارها برای عناصر ترجمه‌ناپذیر زبانی نیز کاربرد دارد. این چهار روش عبارتند از: ۱- معادل نقشی (کارکردی)، ۲- معادل زبانی (صوری)، ۳- وام‌گیری و ۴- توضیحی-توصیفی (هاروی، ۲۰۰۰: ۹-۱).

راهکارهایی که هاروی برای حل مشکل ترجمه‌ناپذیری عناصر فرهنگی بیان کرده است در راستا و همسو با برخی از روش‌های پیترو نیومارک است. روش‌هایی که نیومارک برای ترجمه عناصر فرهنگی ارائه کرده است، عبارتند از: بومی‌سازی، وام‌گیری، جبران، ترجمه مقبول، ترجمه موقت، جایگزینی، معادل فرهنگی، معادل کارکردی، معادل توصیفی، مترادف، کاهش و بسط، دیگر نوشت، تحلیل محتوا، یادداشت‌ها، گرده‌برداری، اضافات و توضیحات و روش تلفیقی.

در این پژوهش از تقسیم‌بندی چهارگانه هاروی (۲۰۰۰) استفاده شده است. نظریه هاروی نسبت به نظریه پیترو نیومارک محدودتر بوده و روش‌های کمتری را دربر دارد. همچنین باید گفت مدل‌های ارائه شده از سوی نیومارک با یکدیگر همپوشانی دارند و تکنیک‌های ساده‌تر و کاربردی‌تر می‌تواند از کارایی بیشتری برخوردار باشد. تئوری هاروی همچنین یکی از نوین‌ترین نظریه‌ها در حوزه ترجمه عناصر فرهنگی است که به دلیل کاربرد زیاد، مورد استفاده مترجمان قرار گرفته است.

1. Harvey, M.

2. Newmark

3. Graedler

به هر روی این پژوهش بر آن است تا هاروی را به عنوان یکی از ادامه‌دهندگان مسیر نیومارک معرفی کرده و تئوری او را روی یک متن ترجمه شده از عربی مورد تطبیق و ارزیابی قرار دهد. همچنین باید گفت علت استفاده از نظریه هاروی در مقابل ۱۷ روش نظریه نیومارک در این است که ترجمه مترجم از رمان مزبور به چهار روش هاروی نزدیک‌تر بوده است.

تقسیم‌بندی نیومارک با آنکه به ظاهر دارای بخش‌های بیشتری نسبت به طبقه‌بندی هاروی است، اما در پاره‌ای از موارد هم‌پوشانی‌هایی را نشان می‌دهد. برای مثال، در مورد شیوه انتقال و هماهنگ‌سازی به نظر می‌رسد انتقال عین واژه و استفاده از الفبای مقصد نمی‌تواند جدا از هماهنگ‌سازی با نظام واجی مقصد باشد. چنانچه واژه‌ای عیناً به زبان مقصد وارد شود، خود را با نظام واجی آن زبان هماهنگ خواهد کرد (خیرخواه و سجودی، ۱۳۹۲: ۲۴).

رمان *یومیات مطلقه* را روح‌الله رحیمی و سید مهدی حسینی‌نژاد ترجمه کرده‌اند. در این جستار ترجمه سید مهدی حسینی‌نژاد از رمان *یومیات مطلقه* به طور تصادفی و با توجه به نمود معادل‌یابی‌های چهارگانه هاروی در آن، انتخاب و بر اساس همین نظریه مورد نقد و ارزیابی قرار گرفته است تا از این طریق بتوان با استفاده از این رویکردها لایه‌های معنایی نهفته در کلمات، عبارات و اصطلاحات را کشف کرد. همچنین باید گفت با توجه به نمود بیشتر مؤلفه معادل عملکردی یا کارکردی در ترجمه مترجم، نمونه‌های بیشتری به این بخش اختصاص پیدا کرده است که این امر خود باعث ایجاد اختلاف در تعداد نمونه‌های مورد بحث و بررسی با سایر مؤلفه‌ها (وام‌گیری و معادل‌زبانی) شده است. این نکته را باید اضافه کرد که ممکن است ترجمه رحیمی هم قابلیت بحث و بررسی بر اساس نظریه مزبور را نیز داشته باشد. جستار حاضر بر این است تا به دو پرسش زیر پاسخ دهد:

– میزان مطابقت ترجمه سید مهدی حسینی‌نژاد از رمان *یومیات مطلقه* با راهبردهای ترجمه هاروی تا چه اندازه بوده است؟

– کدام یک از راهکارهای هاروی در ترجمه مترجم بازتاب بیشتری داشته است؟

۲. پیشینه پژوهش

در حوزه ترجمه‌پذیری و ترجمه‌ناپذیری انواع متون پژوهش‌هایی به صورت مستقل انجام گرفته است که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

حجازی و شیرین (۱۳۹۹) در مقاله «ترجمه‌ناپذیری عناصر فرهنگی در متون دیداری شنیداری: مورد مطالعاتی زیرنویس‌های فرانسوی مجموعه تلویزیونی ایرانی در چشم باد» به بررسی مجموعه تلویزیونی ایرانی در چشم باد بر اساس ریخت‌شناسی فرهنگی نظریه پردازان لهستانی پرداخته و راهکارهای مترجم در انتقال مفاهیم فرهنگی را مورد تحلیل و بررسی قرار داده است. نتایج بحث حاکی از آن است که ترجمه «خرده عناصر فرهنگی» و اشارات فاضلانه موجود در یک متن هرگز به صورت سیستم بسته عمل نمی‌کنند، بلکه قادرند در ازای فروریزش بخشی از ارزش‌های معنایی، گفتمانی یا سبک شناختی در زبان مبدأ، پیام را پس از فهم، تعبیر و تعدیل در متن مقصد بازتولید کرده و پلی به سوی «مفاهمه بینا فرهنگی» از تغییر ترجمه باز ایجاد کنند.

کشاوری (۱۴۰۰) در مقاله «ترجمه عناصر فرهنگی در ترجمه عربی «مدیر مدرسه» جلال آل احمد براساس مدل هاروی (۲۰۰۳)» به مطالعه روش‌های مورد استفاده عادل عبدالمنعم علی در ترجمه رمان «مدیر مدرسه» جلال آل احمد پرداخته است. ایشان در ترجمه عربی رمان یاد شده به بررسی مفاهیم فرهنگی بر اساس مدل هاروی پرداخته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که مترجم در ترجمه خود از روش معادل کارکردی، بیش از روش‌های دیگر استفاده کرده و در مقابل، روش‌های معادل توصیفی و وام‌گیری کمتر مورد استفاده او بوده است. مترجم به دلیل گرایش به بومی‌سازی متن مبدأ از روش معادل کارکردی بیشتر استفاده کرده است.

سلیمی و دیگران (۱۴۰۰) در مقاله «کاوشی در ترجمه عربی مؤلفه‌های فرهنگی رمان «خریدار عشق» براساس نظریه نیومارک» نشان دادند که مترجم این اثر، بیشتر در پی القای معنا بوده و توجهی به احساسات نویسنده نداشته است و در موارد بسیاری ترجمه تحت‌اللفظی عبارات، سبب ابهام ترجمه شده و در مواردی دیگر معنای اصطلاحات یا کنایه‌ها به درستی درک نشده و یا معادلی نامناسب برای ترجمه انتخاب شده است. همچنین

از میان مؤلفه‌های فرهنگی نیومارک به ترتیب مواد و فرآورده‌های فرهنگی، ضرب‌المثل‌ها و بوم‌شناسی پربسامدترین مؤلفه فرهنگی در رمان «خریدار عشق» است. مدنی و اصغری (۱۴۰۰) در مقاله «کاربست نظریه نیومارک در انتقال واحد فرهنگ در ترجمه رمان عربی»، کیفیت انتقال واحد فرهنگ و عملکرد مترجمان را در ترجمه رمان‌های *میرامار*، *زقاق‌المدق* و *ثرثرة فوق النیل* از نجیب محفوظ، *موسم الهجرة الى الشمال* و *عرس الزین* از طیب صالح و *دروزر بلغراد* از ربیع جابر، بر اساس نظریه نیومارک مورد واکاوی قرار داده است. برآیند تحقیق نشان می‌دهد که در ترجمه این رمان‌ها شیوه‌های انتقال، بومی‌سازی و معادل فرهنگی بیشترین کاربرد را در انتقال واحد فرهنگ داشته است و مترجمان بیشتر به فرهنگ مقصد نظر داشته و در برخی از موارد در انتقال مقوله‌های فرهنگی موفق نبوده‌اند.

خفاجه کریموی و دیگران (۱۴۰۲) در مقاله «رهیافت‌های گریز از ترجمه‌ناپذیری رمان *النظارة السوداء* اثر احسان عبدالقدوس»، به بررسی رمان *النظارة السوداء* در سطح ترجمه‌پذیری یا ترجمه‌ناپذیری واژگان و جملات آن پرداخته است. برآیند پژوهش نشان می‌دهد موارد بسیاری هم در حوزه زبانی و هم فرهنگی وجود دارد که ترجمه‌ناپذیر بوده و مترجم باید واژگان و جملات را به گونه‌ای ترجمه کند که با زبان و فرهنگ مبدأ (فارسی) همخوانی داشته و برای مخاطب قابل فهم باشد. بنابراین، مترجم برای ترجمه عناصر ترجمه‌ناپذیر، شیوه «معادل نقشی» را بیشتر از عناصر دیگر به کار گرفته است. تاکنون هیچ پژوهشی متن ترجمه شده به زبان فارسی از یک رمان عربی به ویژه رمان *یومیات مطلقة* را بر اساس راهکارهای مالکوم هاروی مورد نقد و بررسی قرار نداده است که این امر در نوع خود یک نوآوری به شمار می‌رود.

۳. ضرورت و اهمیت پژوهش

با توجه به اینکه بررسی ترجمه‌پذیری و ترجمه‌ناپذیری عناصر و مضامین فرهنگی و دستیابی به برگردان دقیق و مطلوب از آن‌ها در زبان مقصد و نیز رفع موانع موجود در این زمینه از ضرورت و اهمیت بالایی برخوردار است؛ بنابراین، انجام چنین جستارهایی بر

اساس تئورهای مطرح شده در این حوزه می‌تواند برای مترجمان، پژوهشگران و علاقه‌مندان به ترجمه و نقد آن راهگشا و مفید باشد.

۴. روش پژوهش

در این پژوهش از روش توصیفی-تحلیلی برای بررسی و تحلیل موضوع انتخابی استفاده شده است. علاوه بر این، جمع‌آوری داده‌های یک جستار به روش استقرایی تام و ناقص انجام می‌شود. در این پژوهش نمونه‌ها بر اساس روش استقرایی ناقص گردآوری شده‌اند؛ به این صورت که از میان نمونه‌های مربوط به هر یک از مؤلفه‌های هاروی، تعدادی از آن‌ها گزینش و مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند و در پایان ویژگی مشترک هر کدام اطلاع‌رسانی شده است.

۵. معرفی رمان یومیات مطلقه و نویسنده آن

هیفاء بیطار در سال ۱۹۶۰ میلادی در شهر ساحلی لاذقیه در خانواده‌ای اهل دانش و فرهنگ دیده به جهان گشود. وی پس از گذراندن تحصیلات ابتدایی تا دبیرستان در رشته پزشکی دانشگاه تشرین پذیرفته شد و در سال ۱۹۸۲ میلادی فارغ‌التحصیل شد و از دانشگاه دمشق تخصص چشم پزشکی اخذ کرد. وی از همان ابتدا به نوشتن داستان‌های کوتاه و رمان علاقه پیدا کرد. شخصیت اصلی رمان‌های هیفاء بیطار، اغلب زنان دانش‌آموخته و مطلقه‌ای هستند که می‌کوشند با سنت شکنی و به چالش کشاندن فرهنگ، تمدن و نظام مردسالاری، اعتراض خود را به چنین فرهنگ و جامعه‌ای نشان دهند (صدقی و دیگران، ۱۳۹۵: ۴۰).

رمان یومیات مطلقه بیانگر روایت یک زن مسیحی است که از سوی کلیسا به جدایی از همسر خود محکوم شده است. او به دلیل جدایی از همسرش احساس تنهایی کرده که این امر باعث می‌شود تا به فکر بازگشت به نزد همسرش بیفتد، اما همسرش نسبت به بازگشت او واکنش منفی نشان می‌دهد. او دختری دارد که مدام غصه‌اش را می‌خورد و نگران آینده او در چنین جامعه‌ای می‌شود؛ چراکه دختر او اسیر جدایی میان پدر و مادر خود شده و آسیب‌پذیر است. دخترش زمانی که به خانه پدرش می‌رود با تنبیه بدنی مواجه می‌شود که این امر شخصیت اصلی داستان را شکنجه می‌دهد. شخصیت اصلی داستان در ادامه برای رهایی از این شرایط به خواندن کتاب روی می‌آورد و برای بازیابی هویت از دست رفته

خود به مسافرت می‌رود. او در ادامه تصمیم می‌گیرد تا تجربه‌ها و حوادث زندگی شخصی خود را به قلم نگارش دریاورد و با این کار در برابر ظلم و ستم جامعهٔ مردسالاری بایستد. این رمان در حالی به پایان می‌رسد که شخصیت محوری داستان از محبت و علاقهٔ خود به دخترش و احساس آرامش او در نزد مادرش سخن می‌گوید.

۶. ترجمه‌پذیری / ترجمه‌ناپذیری

یکی از مباحث مربوط به ترجمه، بحث ترجمه‌ناپذیری است. به طور کلی باید گفت هر چقدر میزان تفاوت زبان و فرهنگ کشورها با یکدیگر بیشتر باشد، فرآیند ترجمه نیز با مشکل بیشتری مواجه می‌شود. در هر زبان و فرهنگی، واژگان، عبارات و تعبیری وجود دارد که نمی‌توان آن را ترجمه کرد. در خصوص ترجمه‌ناپذیری نظریات گوناگونی ارائه شده است. «بیشتر نظریات دربارهٔ ترجمه‌ناپذیری حاصل اندیشیدن دربارهٔ ترجمهٔ ادبی است و کمتر حوزه‌های دیگر به ویژه ترجمهٔ علمی را دربر می‌گیرد. ضرب‌المثل معروف «مترجم خیانتکار است» (Traduttore Traditore) ناشی از نوعی بدبینی نسبت به کار مترجم ادبی است، اما در عین حال یادآور برخی دشواری‌هاست؛ همچون ترجمهٔ معنی ضمنی، صور خیال، ضرباهنگ، جهان‌بینی و بار فرهنگی، ساختارهای آوایی، صرفی، نحوی و واژگانی که ترجمهٔ آن‌ها را برخی نزدیک به محال می‌دانند. عدم وجود معادل‌های دقیق در زبان‌های مختلف برای واقعیت‌های زبانی یکسان نکته‌ای است که حتی زبان‌شناسان نیز به آن توجه کرده‌اند. بررسی تطبیقی و دستوری زبان‌ها حاکی از عدم همپوشانی آن‌هاست. ترجمه‌ناپذیری به عنوان واقعیتهای جدانشدنی از کار ترجمه همیشه برای همهٔ مترجمان مطرح بوده است» (احمدی، ۱۳۹۵: ۱۱۰). نویسندگان آنسیکلوپدی^۱ (قرن ۱۸ فرانسه) ترجمه‌ناپذیری را این گونه ترجمه می‌کردند: «وقتی در زبان مترجم، واژگان یا اصطلاحات چندانی برای بیان یک اندیشه یا مجموعه‌ای از اندیشه‌ها وجود ندارد که همان واژگان یا اصطلاحات در زبان یک نویسنده بیان می‌کنند، نوشته ترجمه‌ناپذیر می‌گردد» (Durieux, 2008: 24).

۱. دانشنامه یا فرهنگ سامان‌مند دانش

۷. تحلیل داده‌های پژوهش با تکیه بر آراء مالکوم هاروی

در این بخش با توجه به ظرفیت‌ها و داده‌های موجود در متن اصلی و متن مقصد به بررسی، تحلیل و ارزیابی ترجمه نمونه‌های منتخب از رمان *یومیات مطلقه* بر اساس چهار تکنیک هاروی؛ یعنی معادل‌یابی عملکردی، معادل‌یابی صوری، وام‌گیری و معادل‌یابی توضیحی-توصیفی پرداخته می‌شود:

۷-۱. معادل‌یابی با استفاده از روش معادل نقشی (کارکردی)

یکی از روش‌هایی که هاروی برای عبور از ترجمه‌ناپذیری عناصر فرهنگی ارائه می‌دهد، معادل نقشی یا کارکردی است. هاروی معادل نقشی را همان هم‌ارزی عملکردی می‌داند که به معنای استفاده از یک مرجع و معادل نزدیک و برابر با فرهنگ زبان مقصد است؛ به طوری که مترجم متقاعد شود که معادل بیان شده به اهداف و عناصر فرهنگی زبان مقصد نزدیک است (هاروی، ۲۰۰۰: ۲). البته باید گفت این روش از سوی پیترومارک نیز مطرح شده است. در این فرآیند یک واژه مستقل از فرهنگ با واژه جدید خاصی همراه می‌شود؛ مانند ضرب‌المثل «در پوستش نمی‌گنجد» که معادل آن در عربی «طار من الفرح» است و یا «بند دلم پاره می‌شد» که معادل آن در عربی «تتقطع نیاط قلبی» است (گرچی و دیگران، ۱۳۹۹: ۴۳). این روش، واژه زبان مبدأ را خنثی یا عام می‌سازد و گاهی هم نکته یا جزئیاتی را اضافه می‌کند (نیومارک، ۲۰۰۶: ۱۳۱). در این روش مترجم از واژه‌ای با عملکرد مشابه در زبان مبدأ استفاده می‌کند. این روش توسط افراد مختلف به گونه‌ای متفاوت ارزیابی شده است. بعضی معتقدند این شیوه بهترین راه‌حل برای ترجمه مفاهیم مختلف فرهنگی است، اما برخی آن را گمراه‌کننده نامیده‌اند (خیرخواه و سجودی، ۱۳۹۲: ۲۴). همانگونه که پیشتر گفته شد، معادل کارکردی و نقشی در ترجمه مترجم از بازتاب بیشتری برخوردار بوده است و به همین دلیل تعداد شاهد مثال‌های این بخش از سایر بخش‌ها بیشتر است.

متن اصلی: تشوش فجأة شاشة العرض (بیطار، بی تا: ۵۵).

ترجمه فارسی: ناگهان صفحه تلویزیون برفکی می‌شود (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۴۵).

در این نمونه، فعل «تشوش» در فرهنگ لغت و در معنای لفظی آن به صورت «آشفته شدن، قاطی شدن، درهم برهم شدن و بی نظم شدن» ترجمه شده است. اگر فعل یاد شده در عبارت مورد اشاره به صورت «ناگهان صفحه تلویزیون آشفته شد یا مثلاً قاطی می‌شود»، برگردان شود، شیوایی و روانی خود را در زبان مقصد از دست داده و نمی‌تواند معادل دقیقی برای آن باشد. مترجم با بهره‌گیری از معادل عملکردی هاروی یا همان معادل نقشی، فعل مزبور را در ترجمه خود به شکلی کارکردی، گویا و برابر با عناصر فرهنگی زبان مقصد برگردان کرده است. طبق نظر هاروی، در خصوص معادل نقشی، مترجم در معادل‌یابی عملکردی یا نقشی باید برابرنهادی را مورد گزینش قرار دهد که مقاصد فرهنگی و زبانی متن مقصد را پوشش دهد. مترجم نیز با رعایت این رویکرد برابرنهادی را انتخاب کرده است که در گفت‌وگو و فرهنگ عامه مردم کارایی و کاربرد دارد و خواننده را در دریافت معنا و معادل اصلی آن قانع می‌سازد.

متن اصلی: معتقداً آن خبرا كهذا سيطير صوابي من السعادة والفرح (بیطار، بی تا: ۵۶).
ترجمه فارسی: او اعتقاد داشت این گونه خبری مرا خیلی خوش حال می‌کند (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۴۶).

در شاهد مثال اخیر، ترجمه حرفی عبارت «سيطير صوابي من السعادة والفرح» به صورت «عقل مرا از خوش حالی به پرواز درمی‌آورد» است. چنین برگردانی می‌تواند مغایر با عناصر فرهنگی و بافت زبان مقصد بوده و برای خواننده ناملموس باشد. در حقیقت برای برگردان چنین عناصر ترجمه‌ناپذیری باید از روش‌هایی استفاده کرد که معنای دقیق و شفاف آن را متبلور سازد. یکی از این روش‌ها، معادل‌یابی کارکردی است. مترجم نیز مطابق با نظریه هاروی و با روی آوردن به معادل‌یابی عملکردی و با تغییر دادن کلمات و عبارات ترکیب یاد شده در متن مقصد، ترجمه‌ای خوانا و مناسب از آن را ارائه کرده است. بر اساس الگوی معادل‌یابی نقشی هاروی، مرجع نزدیک به این تعبیر اصطلاحی در زبان مقصد همان برابرنهادی است که مترجم در برگردان خود ارائه کرده است.

متن اصلی: لقد لمحت عنده ميلا للعودة إليك (بيطار، بی تا: ۵۶).

ترجمه فارسی: از قیافه‌اش معلوم بود که می‌خواهد به طرفت بیاید (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۴۶).

مصدر «لمح» در زبان عربی به معنای درخشیدن، دیدن (کسی یا چیزی را) و متوجه (چیزی) شدن است. برگردان جمله «لمحت عنده ميلا للعودة» در زبان فارسی به صورت «میل بازگشت در او درخشید»، نمی‌تواند بار معنایی و فحوای اصلی کلام را منتقل کند و در نتیجه مفهوم و معنای عبارت در زبان مقصد به صورت غیرواضح جلوه خواهد کرد. مترجم در برابریابی این ترکیب از معادل کارکردی هاروی استفاده کرده و آن را مطابق با ساختار و چهارچوب فرهنگی زبان فارسی بازتاب داده است. معادل مرجع و نزدیک به متن مقصد بر اساس نظر هاروی همان معادلی است که مترجم اقدام به بازتولید آن در متن مقصد کرده است.

متن اصلی: وبإمكانها أن تفرض إرادتها (بيطار، بی تا: ۵۸).

ترجمه فارسی: او خودش می‌تواند برای آینده‌اش تصمیم بگیرد (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۴۸).

در مثال اخیر، عبارت «أن تفرض إرادتها» در ساختار زبان عربی به معنای خواسته خود را انجام دادن است، اما در زبان فارسی برای آن معادلی کارکردی و مرجعی بهتر و روشن‌تر نیز وجود دارد که مترجم با تکیه بر دیدگاه هاروی به خوبی آن را در برگردان خود متبلور ساخته و آن را برای مخاطب مأنوس ومألوف ساخته است.

متن اصلی: فأنا لأزال على ذمة الرجل (بيطار، بی تا: ۵۹).

ترجمه فارسی: من همچنان زن آن مرد هستم (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۴۸).

برابرنهادی که مترجم برای ترکیب اخیر انتخاب کرده است، متناسب با ساختار و اهداف زبان مقصد بوده و مفهوم و پیام کارکردی نهفته در آن را نشان می‌دهد؛ چراکه ترجمه آن به فرم «من همچنان بر عهده آن مرد هستم» خیلی نمی‌تواند سلیس و آشکار باشد و منظور نویسنده و مقاصد زبان مقصد را منتقل و پوشش دهد.

متن اصلی: اختجلت أذناه حين سمع كلمة زني (بیطار، بی تا: ۶۱).

ترجمه فارسی: وقتی کلمه زنا را شنید گوش‌هایش قرمز شد (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۵۰).

در زبان فارسی ترجمه کردن فعل «اختجل» برای گوش به صورت «خجالت کشید» پذیرفتنی نبوده و قابل قبول نیست و نیز کارکردی ندارد. بنابراین، مترجم با تکیه بر امر جایگزینی و بازسازی، فعل مورد اشاره را به شیوهٔ برابریابی نقشی هاروی در زبان مقصد برگردان کرده است. برابرنهاد «گوش‌هایش قرمز شد» معادل هم‌تراز با معیارهای متن مقصد و اهل آن است که مترجم آن را در برگردان خود منطبق بر نظر هاروی متبلور ساخته است.

متن اصلی: فترجف أذناه من كلمة زني (بیطار، بی تا: ۶۱).

ترجمه فارسی: او از شنیدن کلمه زنا بدنش می‌لرزید (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۵۱).

در این مثال نیز همانند مثال قبل، فعل «لرزیدن» برای گوش در فرهنگ زبان فارسی کاربردی ندارد. مثلاً گفته نمی‌شود «گوش‌هایش لرزیدند». معادل عملکردی این ترکیب با توجه به کلمهٔ پس از آن، لرزیدن بدن است که مترجم نسبت به رعایت برابریابی دقیق و درست آن در ترجمهٔ خود پایبند بوده است. در این مثال نیز همانند نمونهٔ قبل برابرنهاد مترجم با نظریهٔ هاروی مطابقت داشته و معادل او با متن مقصد و استانداردهای تعیین شده برای آن همسو و یکسان است.

متن اصلی: فلم يصطدم أبدا في حياته مع أحد (بیطار، بی تا: ۸۰).

ترجمه فارسی: در طول زندگی با هیچ‌کس گلاویز نشده بود (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۶۷).

فعل «اصطدم» از ریشهٔ «صدم» به معنای برخورد و تصادف دو چیز با یکدیگر است. این فعل باید با توجه به بافت و موقعیت زبانی معادل‌یابی شود. در عبارت اخیر، ترجمه کردن فعل «لم يصطدم» به صورت تحت‌اللفظی «تصادف نکرد» در عین نامناسب بودن، دارای ابهام نیز خواهد بود. در واقع ترجمهٔ لفظی آن به صورت «او در طول زندگی‌اش با هیچ‌کس برخورد نکرد یا تصادف نکرد» در این بافت و موقعیت، خواننده را در درک معنای

اصلی و مورد نظر با چالش مواجه خواهد کرد. مترجم با تکیه بر روش معادل‌یابی نقشی، معادلی هم‌ارز و مطلوب از فعل مزبور ارائه کرده است.

متن اصلی: جن جنونه وطار صوابه (بیطار، بی تا: ۸۲).
ترجمه فارسی: دیوانه شده بود و آرام و قرار نداشت، منطقش را از دست داده بود (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۶۹).

تعبیر اصطلاحی "طار صوابه" در فرهنگ زبان فارسی به معنای از دست دادن عقل و منطق است. معنای حرفی آن در قالب پرواز کردن عقل و منطق از کارایی و کاربرد معنایی برخوردار نمی‌باشد؛ چرا که در زبان فارسی نمی‌گوییم عقل و منطقش پرواز کرد. از این رو این ترجمه‌ناپذیری را می‌توان زبانی و فرهنگی به شمار آورد که مترجم برای عبور از آن از معادل‌یابی عملکردی بهره جسته و توانسته با بازسازی و جایگزین نمودن واژگان معادلی منطبق بر فرهنگ و زبان مقصد که از نظر هاروی همان خواسته‌های متن مقصد است، عرضه کند.

متن اصلی: أغمضت عینی وأنا أقول بمرح حظک یا أم الحظوظ (بیطار، بی تا: ۳۵).
ترجمه فارسی: چشمانم را بستم و گفتم یا شانش یا اقبال (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۵۰).

در زبان فارسی اصطلاحی رایج تحت عنوان یا شانس یا اقبال وجود دارد که مردم به هنگام آزمودن بخت و اقبال خود آن را به کار می‌برند. در فرهنگ زبان این عربی این اصطلاح به صورت "حظک یا أم الحظوظ" کاربرد دارد. بنابراین در زبان فارسی گفته نمی‌شود "شانس تو ای مادر شانس‌ها". این امر دلالت بر تفاوت ساختار زبانی و فرهنگی برخی از اصطلاحات و تعبیر زبان عربی و فارسی داشته که برگردان واژه به واژه آن گاهی منجر به ترجمه‌ناپذیری شده و فحوای کلام را مختل می‌کند. مترجم با در نظر گرفتن عناصر فرهنگی و نیازهای زبان مقصد اقدام به ترجمه تعبیر اصطلاحی مطابق با معادل‌یابی نقشی فوق نموده است.

متن اصلی: انتظر حتی تنکسر شوکتها (بیطار، بی تا: ۳۶).

ترجمه فارسی: منتظر بمان تا پوزهاش به خاک مالیده شود (حسینی نژاد، ۱۳۹۸: ۲۸).

در این بخش مترجم برای ترجمه جمله «تنکسر شوکتها» معادل کارکردی «به خاک مالیدن پوزه» را به کار برده است. می توان گفت گزینش این معادل برای عبارت مورد اشاره جالب و در راستای منویات متن مقصد بر اساس نظر هاروی است؛ چراکه ترجمه لفظی آن به فرم «شکسته شدن خار» در زبان مقصد بار معنایی لازم را نداشته و مقصود کلام را نمایان نمی سازد و مخاطب را با عبارتی نامأنوس و ناخوانا روبه رو می کند. بنابراین، مترجم با انتخاب معادل نقشی اقدام به بازسازی جمله کرده و برابر نهادی قابل قبول ارائه کرده است.

متن اصلی: مر عید المیلاد بغصة، کنت منکسرة الروح (بیطار، بی تا: ۳۷)

ترجمه فارسی: جشن تولدم با درد و غم گذشت روحیه ام زیر صفر بود (حسینی نژاد، ۱۳۹۸: ۲۹).

در این مثال کاربرست معادل نقشی «روحیه ام زیر صفر بود» برای عبارت «کنت منکسرة الروح» با ظرافت، ابتکار خاصی از سوی مترجم انجام شده است. معادل تحت اللفظی عبارت مورد اشاره به فرم «شکسته روح» نمی تواند ترجمه مطلوب و شیوایی از آن باشد. مترجم باید شمّ زبانی داشته باشد و فضای متن را درک کند؛ یعنی علاوه بر درک متن و توانایی انتقال به زبان مقصد، مترجم باید توانایی ابداع و ابتکار داشته باشد و یک هماهنگی و انسجام در سراسر متن به وجود آورد (ابراهیمی کاوری، ۱۳۹۸: ۱۵۷).

متن اصلی: انطوت هذه الزیارة، ولم یعلم بها أحد (بیطار، بی تا: ۳۷).

ترجمه فارسی: این دیدار تمام شد بدون اینکه کسی از آن خبر داشته باشد (حسینی نژاد، ۱۳۹۸: ۲۸).

در این نمونه فعل «انطوت» در زبان عربی به معنای «تا شدن و خم شدن» است و کاربرست واژه تا شدن برای دیدار در زبان فارسی هیچ کاربرد و معنایی ندارد. مترجم با معادل سازی

نقشی فعل بیان شده را به درستی در زبان مقصد برگردان کرده و آن را از حالت ترجمه‌ناپذیری خارج کرده است.

متن اصلی: ولكن ألسنت أنت من شبعتها بهذه الأفكار منذ صغرها (بیطار، بی تا: ۸۴).
ترجمه فارسی: آیا خودت نبودی که او را با این گونه افکار از کودکی تا حالا تغذیه کردی؟ (حسینی نژاد، ۱۳۹۸: ۷۲).

در این شاهد مثال نیز فعل «شبع» در فرهنگ لغت به معنای «سیر کردن» است. به کارگیری این معنا برای ترکیب فوق از شکل و فرم خوشایندی برخوردار نخواهد بود. در حقیقت فعل سیر کردن باید برای نیازهای مادی استفاده شود و از آنجایی که افکار جزو نیازهای مادی به شمار نمی‌رود، کاربرد این معادل برای آن جالب نخواهد بود. بنابراین، مترجم با در نظر گرفتن این امر نسبت به معادل‌یابی نقشی اقدام کرده و برابرنهادی مناسب از آن در ترجمه خود بازتاب داده است. همچنین می‌توان گفت مترجم می‌توانست به جای برابرنهاد «تغذیه کردی» از معادل بهتر؛ یعنی «آیا تو خودت این گونه افکار را از کودکی به خورد او ندادی» استفاده کند.

۷-۱-۱. تحلیل کلی

مترجم تمام نمونه‌های مورد بحث برای معادل‌یابی نقشی را با هدف رعایت چهارچوب‌های متن مقصد در ترجمه نمایان ساخته است که از این حیث با نظریه‌ی هاروی مبتنی بر معادل‌یابی نقشی مطابقت دارد. بسیاری از واژگان، جملات و تعابیر اصطلاحی نیازمند آن هستند که از پوسته‌ی لفظی خود جدا شوند و هسته‌ی کارکردی و نقشی آن‌ها به منظور نمایان شدن منظور و مقصود اصلی متن متبلور شود. مترجم نیز برای دست‌یابی به معادل کارکردی و نقشی واژگان و عبارات ابتدا باید آنچه را در ورای واژگان و جملات نهفته است، بفهمد و سپس معنای گرفته شده از پوسته‌ی لفظی را به شکلی مناسب در ترجمه ارائه دهد. بدیهی است که رسیدن به چنین سطحی از درک و فهم زبانی، مستلزم شناخت شگردهای زبان مقصد است.

۷-۲. معادل‌یابی از طریق وام‌گیری و معادل‌زبانی (صوری)

در ابتدا باید گفت هر دو فرآیند وام‌گیری و ترجمه لفظ به لفظ را می‌توان در ذیل ترجمه مستقیم قرار داد. ترجمه مستقیم شامل وام‌گیری، گرده‌برداری و ترجمه تحت‌اللفظی است. معادل‌زبانی یا صوری همان ترجمه لفظ به لفظ است. هاروی نیز همانند بسیاری از نظریه‌پردازان حوزه ترجمه، دیدگاه نظر مشابهی نسبت به ترجمه تحت‌اللفظی دارد. «او معادل‌زبانی یا تحت‌اللفظی را هم‌ارزی زبانی به معنای ترجمه کلمه به کلمه نامیده است» (هاروی، ۲۰۰۰: ۴). در این فرآیند، واژگان و عبارات متن مقصد همان موقعیت و جایگاهی را می‌گیرند که در متن مبدأ گرفته‌اند. در این روش مترجم نسبت به ترجمه واژه به واژه متقید شده و برای واژگان متن اصلی، برابر‌نهادی یکسان و مشابه ذکر می‌کند. معادل‌زبانی یا صوری معمولاً در ترجمه متون دینی و مذهبی استفاده می‌شود (شمس‌آبادی، ۱۳۸۱: ۹۶)، اما گاهی در ترجمه عناصر ترجمه‌ناپذیری فرهنگی نیز به کار گرفته می‌شود.

انتقال یا وام‌گیری به معنای واژه قرضی یا رونوشت الفبای زبان مقصد است. هاروی از قرض‌گیری به عنوان رونویسی؛ یعنی بازتولید و در صورت لزوم آوانویسی اصطلاح اصلی نیز یاد می‌کند (هاروی، ۲۰۰۰: ۵). انتقال، مرحله‌ای از ترجمه و به معنی آوردن کلمه‌ای از زبان مبدأ به متن مقصد است؛ به این معنی که کلمه‌ای با الفبای زبان دیگر رونوشت شود که تغییر حروف الفبایی زبان‌های مختلف را نیز شامل شود (نیومارک، ۱۳۷۲: ۱۰۳). همچنین وام‌گیری در ترجمه تا حدود زیادی گریزناپذیر است. در این روش، مترجم اصطلاح یا واژگان را به گونه‌ای از زبان مبدأ به زبان مقصد منتقل می‌کند که تغییری در جمله اصلی ایجاد نشود. وام‌گیری به صورت‌های گوناگون انجام می‌شود که از جمله آن‌ها می‌توان به وام‌گیری مستقیم، وام‌گیری غیرمستقیم، وام‌گیری ادواری و وام‌گیری در سطح جمله اشاره کرد (مسبوق و غفاری، ۱۴۰۳: ۱۲۰-۱۱۱).

متن اصلی: أحاول أن أحفظ ماذا يلبس، وماذا طلبنا، بيرة، قهوة، تبولة (بيطار، بی تا: ۷۰). ترجمه فارسی: سعی می‌کردم لباس‌هایش را به خاطر بسپارم، هر چه را که سفارش می‌دهیم قهوه، آب جو، تبولة و.... را هم به خاطر بسپارم (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۵۸).

در این مثال واژه «تبولة» یک نوع سالاد لبنانی است که مترجم به دلیل ترجمه‌ناپذیر بودن آن، آن را به همان صورت لفظی و وام‌گیری شده در ترجمه خود نمایان ساخته است و در پایان در مورد آن توضیح داده است. تبولة طبق توضیح مترجم نوعی سالاد لبنانی که از بلغور، گوجه، خیار، جعفری ریز شده، روغن زیتون، آبلیمو، نمک و اغلب با سیر و پیاز درست می‌شود. نام غذاها و خوردنی‌ها که در راستای فرهنگ مادی قرار دارد یکی از عناصر فرهنگی ترجمه‌ناپذیر است. باید گفت مترجم برای برگردان این واژه از روش وام‌گیری واژگان غیرمشتربک همراه با تعریف استفاده کرده است. «در این روش، مترجم با استفاده از آنچه افراد زبان مقصد درباره عنصر متفاوت فرهنگی می‌دانند، آنچه را نمی‌دانند، تعریف می‌کند؛ به عبارت دیگر، تعریف کردن؛ یعنی تغییر مجهول به معلوم یا تغییر غیرمشتربکات به مشتربکات. معمولاً تعریف با وام‌گیری همراه است. پس از آنکه واژه را عیناً در زبان مقصد وارد کردیم، آن را در متن یا پانویس تعریف می‌کنیم» (ایویر، ۱۳۷۰: ۶). همچنین در این مثال با تطبیق آوایی و املایی واژه «تبولة» و نیز وام‌گیری آن ماهیت عنصر فرهنگی این واژه در ترجمه حفظ شده است.

متن اصلی: وأقرأ بصوت عال: ثالوث، فأستلقى على الأريكة (بیطار، بی تا: ۱۱).
ترجمه فارسی: با صدای بلند می‌خوانم ثالوث، روی اریکه‌ام تکیه می‌دهم (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۶).

یکی از مواردی که ممکن است باعث ترجمه‌ناپذیری شود، مباحث دینی و مذهبی است. مترجم در این گونه مواقع راهی جز معادل‌یابی صوری و وام‌گیری ندارد. چنانچه از عبارت فوق برمی‌آید، نویسنده در متن عربی از واژه «ثالوث» که یکی از کلمات کاربردی دین مسیح است، استفاده کرده است. مترجم در انتقال این واژه از روش وام‌گیری و معادل‌سازی صوری بهره جسته و در پایان متن کتاب به تبیین آن پرداخته است. توضیحات مترجم از این واژه به این گونه است: ثالوث اقدس از اصطلاحات مسیحیان است / اقوم دین مسیح / رب، ابن و روح القدس. از نظر میشل بالار «پانویس جزئی از ترجمه است و نه نشانه ناتوانی مترجم» (بالار، ۲۰۰۱: ۱۱۱-۱۱۰).

متن اصلی: ویتجول بینها دون کیشوت علی حصانه وقد حوَّله الليل لأعظم فارس فی تاریخ البشرية (بیطار، بی تا: ۱۵).

ترجمه فارسی: دون کیشوت با اسبش بین آنها در گشت و گذار است، شب او را به بزرگ‌ترین سوارکار تاریخ بدل کرد (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۸).

در هر سرزمینی ممکن است اتفاقی رخ دهد و این اتفاق به صورت داستان یا رمان به رشته تحریر درآید. در مثال فوق نویسنده در چندین بخش از رمان خود واژه «دون کیشوت یا دون کیشوته الحال» را به کار برده است. این واژه بیانگر داستان نجیب‌زاده‌ای به نام «آلفونسو کیجانو» است که عقلش بر اثر خواندن داستان‌های پرحادثه شوالیه‌ها زائل می‌شود. وی لقب دون کیشوت را برای خود برگزید و همانند شوالیه‌ها به سفر پرداخت. سرانجام دون کیشوت که بخشی از عمر خود را در توهم، همچون یک شوالیه قهرمان گذرانده بود با سلامت عقل مانند یک قدیس از جهان چشم فرو بست (سبزوار قهفرخی و حاجی آقابابایی، ۱۴۰۲: ۱۸۴). مترجم نیز ناگزیر واژه فرهنگی بیان شده را با حفظ همان شکل و ظاهر اصلی خود و به صورت صوری ترجمه کرده است. هر چند که مترجم می‌توانست در پاورقی و یا در پایان متن توضیحی کوتاه درباره این واژه ارائه دهد که از این امر غفلت ورزیده است.

متن اصلی: وتوقف الساعة عن التکتکة فتنامین (بیطار، بی تا: ۱۵).

ترجمه فارسی: وقتی که ساعت از تیک تاک ایستاد، می‌خوابی (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۹).

در این نمونه واژه «التکتکة» یک واژه انگلیسی است که مخصوص فرهنگ این زبان بوده و با گذشت زمان شهرت جهانی پیدا کرده است. کاربرست واژه فوق اغلب برای تیک تاک ساعت (به معنای صدای باز شدن کوک ساعت) است. واژه مورد اشاره که در متن مبدأ به همان فرم وام‌گیری شده استعمال شده در زبان مقصد نیز به صورت وام‌گیری مستقیم و با تغییر آوایی از سوی مترجم ترجمه شده است. این واژه به منظور هماهنگ شدن با الگوی آوایی زبان مقصد از لحاظ آوایی تغییر یافته و با شکل اصلی به کار رفته آن در زبان عربی تفاوت پیدا کرده است.

متن اصلی: أريد فستاناً أحمر له كشاكش، وحذاء أبيض، جورباً أبيض منقطاً بقلوب صغيرة حمراء مثل جوراب فاتن (بيطار، بی تا: ۹۲).

ترجمه فارسی: یک سارافون قرمز چین دار، یک جفت کفش سفید و یک جفت جوراب سفید که رویش قلب‌های کوچک هست می‌خواهم مثل جوراب‌های فاتن (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۷۹).

پوشاک که زیرمجموعه فرهنگ مادی (مصنوعات) است به عنوان یکی از عناصر فرهنگی به‌شمار می‌رود. جوراب فاتن یک نوع جوراب ساق بلند است که توسط بانوان استفاده می‌شود. در این بخش واژه «جوراب فاتن» به شکل وام‌گیری شده و حرفی در ترجمه مترجم تبلور یافته است. فاتن در اصل فیتن است و نام یک شرکت تولیدکننده پوشاک در ژاپن است. هم در زبان مبدأ و هم در زبان مقصد از لحاظ آوایی تغییر یافته است. مصنوعات از آن جهت جزء فرهنگ مادی قرار می‌گیرند که بعد مادی دارند و قابل لمس هستند؛ مانند: نام غذاها، لباس‌های ملی و محلی، مسکن، اسامی وسایل حمل و نقل و شهرها که معمولاً همه این‌ها در زبان‌ها منتقل می‌شوند و اگر جنبه فرهنگی دارند باید برای خوانندگان عادی زبان مقصد شرح داده شوند. اسامی به وضوح نشانگر دنیای متنی هر فرهنگ هستند. مترجم می‌توانست با ارائه توضیحی مختصر درباره این نوع جوراب، کاربست معنایی دقیق آن را نمایان سازد.

متن اصلی: و كنت تصحبينها إلى الدير معك (بيطار، بی تا: ۸۴).

ترجمه فارسی: آیا او را همراه خودت به دیر نمی‌بردی؟ (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۷۲).

مفاهیم و مضامین مربوط به حوزه سیاست، مذهب، اقتصاد، تاریخ و... بخشی از فرهنگ یک سرزمین شناخته می‌شوند و بیانگر باورها و نظام اعتقادی مردم یک جامعه به حساب می‌آیند. کلمه فرهنگی «دیر» در زبان عربی از ریشه «دور و دیر» به معنای صومعه یا عبادتگاه است. مترجم با تکیه بر روش وام‌گیری مستقیم (واژگان مشترک) و ترجمه تحت‌اللفظی اقدام به معادل‌سازی برای کلمه مزبور کرده و آن را با حفظ شکل و ساختار اصلی در ترجمه انتقال داده است.

متن اصلی: كنت أطل على أم الدنيا، وكان النيل يمتد عريضا (بيطار، بی تا: ۴۱).
ترجمه فارسی: داشتم به ام دنيا نگاه می کردم، نیل امتداد داشت (حسینی نژاد، ۱۳۹۸: ۵۸).

یکی از مباحث مربوط به حوزه بلاغت، کنایه است و یکی از انواع کنایه در زبان عربی، کنایه از موصوف است. در این بخش نویسنده برای اشاره به کشور مصر از تکنیک کنایه از موصوف بهره گرفته است. در روش کنایه از موصوف، صفت ذکر و موصوف اراده می شود. کلمه «ام الدنيا» به کشور مصر اشاره دارد و مترجم نیز با به کارگیری معادل صوری و وام گیری زبانی آن را ترجمه کرده و در پایان کتاب معادل آن را بیان نکرده است.

متن اصلی: لنسافر - أبی وأنا وعمی - إلى دیرمارجس الواقع قبل حمص بعدة كيلومترات (بيطار، بی تا: ۲۷).

ترجمه فارسی: من، پدرم و عمویم می خواستیم به شهر «دیرمارجس» که چندین کیلومتر قبل از حمص بود، برویم (حسینی نژاد، ۱۳۹۸: ۱۹).

در این مثال مترجم واژه «دیرمارجس» را که یک عنصر فرهنگی - مادی است با قرار دادن در گیومه و با استفاده روش وام گیری و ترجمه تحت اللفظی برگردان کرده است. در روش ترجمه مستقیم در قالب وام گیری، ترجمه تحت اللفظی و گریته برداری مترجم برای نشان دادن بیگانگی عنصر فرهنگی با فرهنگ مقصد از لحاظ معنایی، همچون اسامی خاص و نام های جغرافیایی به راهکارهای حروف چینی (همچون حروف ایرانیک / ایتالیک، حروف درشت و گیومه) روی می آورد (احدی و دیگران، ۱۳۹۹: ۱۱۵). همانگونه که مترجم برای نشان دادن بیگانگی کلمه «دیرمارجس» آن را در گیومه قرار داده است.

۷-۲-۱. تحلیل کلی

یکی از چالش های مهم مترجم هنگام ترجمه، معادل سازی برای نام مناطق و شهرها، غذاها، پوشاک، دین و سایر اصطلاحات فرهنگی رایج در هر زبان است. مترجم در چنین مواقعی و برای حل این مشکل و چالش، چاره ای جز معادل یابی صوری و انتقال (وام گیری) ندارد. ناگفته نماند ترجمه صوری و وام گیری تنها راهکار قطعی نبوده و مترجم باید اطلاعات دقیق در مورد اصطلاحات فرهنگی در حوزه های مختلف را از طریق مراجعه به کتب

وسایات‌های معتبر کسب کرده و در ترجمه خود آن را ارائه کند تا خواننده بتواند معنا و معادل دقیق و واضح آن‌ها را دریافت کند. همچنین باید گفت گاهی وام‌گیری و ترجمه تحت‌اللفظی به منظور پر کردن شکاف فرهنگی و رفع مشکل ترجمه‌ناپذیری میان دو زبان به کار گرفته می‌شود و مهم‌ترین ویژگی آن پابندی و وفاداری به ساختار متن اصلی و شفافیت آن در ترجمه است.

۷-۳. معادل‌یابی توضیحی - توصیفی

در این شیوه، واژگان و عبارات زبان اصلی در متن مقصد مورد توضیح و توصیف قرار می‌گیرند. در این شیوه، توصیف نسبت به معادل کارکردی و نقشی ارجحیت پیدا می‌کند. مانند «ابن الثعلب» که «حقه باز» ترجمه می‌شود؛ یعنی آورد معادل توصیفی در زبان مقصد (حیدری، ۱۳۹۳: ۳۷). هاروی معتقد است در برابریابی توصیفی - توضیحی مترجم از اصطلاحات و مفاهیم فرهنگی استفاده نمی‌کند، بلکه از عبارات و اصطلاحات عمومی استفاده کرده و معنی را منتقل می‌کند. به کارگیری این روش عبارات و کلمات را از نیاز به رونویسی و ترجمه کلمه به کلمه اغنا می‌کند (هاروی، ۲۰۰۰: ۶). همچنین ممکن است در زبان عربی یک واژه و یا یک ترکیب به صورت توضیحی مورد ترجمه قرار گیرد. به عنوان مثال ترکیب «رجل المهمات الصعبة» می‌تواند به عنوان معادل توضیحی - توصیفی برای واژه «آچار فرانسه» باشد (نورسیده و صدراللهی، ۱۴۰۳: ۱۲).

متن اصلی: أختلق من خيالي قصصا وقصصا (بیطار، بی تا: ۱۶).

ترجمه فارسی: من هم برایش قصص‌های زیادی می‌سازم (حسینی‌نژاد، ۱۳۹۸: ۹).

در این قسمت ترکیب «قصصا وقصصا» دارای ترجمه‌ناپذیری بوده و مترجم اگر بخواهد آن را به صورت تحت‌اللفظی برگردان کند، شیوایی و خوانایی آن در زبان مقصد از بین خواهد رفت؛ چراکه در سازه زبان فارسی عبارت «من برایش قصصه‌هایی و قصه‌هایی می‌سازم» از لحاظ معنایی و ساختاری کاربرد زبانی ندارد. گاهی در ساختار زبان عربی برای نشان دادن مقدار و حجم زیاد یک امر آن را به صورت تکرار به کار می‌برند، اما در زبان فارسی این روش می‌تواند نظم و انسجام ساخت و بافت کلام را مختل کند. برای حل

این مشکل در زبان مقصد می‌توان از روش توصیفی استفاده کرد و به جای تکرار واژه دوم، یک صفت به جای آن قرار داد. کاری که مترجم به خوبی آن را مطابق با دیدگاه هاروی انجام داده و با کاربرست صفت مقداری برای واژه «قصص» دوم، آن را به یک ترکیب وصفی تبدیل کرده است.

متن اصلی: وخطبته بصوت یختنق بالدموع أهکذا تقسو، ألّهذه الدرجة؟ (بیطار، بی تا: ۳۷). ترجمه فارسی: با صدایی گریان به او گفتم: این همه سنگ دل شده‌ای؟ این همه؟! (حسینی نژاد، ۱۳۹۸: ۲۹).

همانگونه در این نمونه مشاهده می‌شود مترجم با تغییر دادن ساختار عبارت «بصوت یختنق بالدموع» و با استفاده از معادل توصیفی، برگردانی مطابق با زبان فارسی و نظریه هاروی در ترجمه خود متجلی ساخته است. اگر مترجم عبارت مزبور را به فرم «با صدایی که با اشک‌ها خفه می‌شد» ترجمه می‌کرد، احتمالاً خواننده را با نوعی دلزدگی از متن رو به رو می‌ساخت. بنابراین، مترجم با حذف فعل «یختنق» و با جایگزین ساختن صفت فاعلی مضارع «گریان» به جای آن، ترجمه خود را به زیور معادل توصیفی هاروی آراسته کرده است. صفت فاعلی مضارع بر این دلالت می‌کند که کننده کار در حال یا آینده کار را انجام خواهد داد (ابوالقاسمی، ۱۳۹۶: ۶). صفت فاعلی مضارع از ترکیب بن مضارع + نده مانند: گوینده، بیننده و بن مضارع + ان مانند خندان و گریان ساخته می‌شود.

متن اصلی: لیس لرابطة الدم ببینا بل لأنه بكل بساطة کان أبا مثالیا (بیطار، بی تا: ۷۵). ترجمه فارسی: رابطه‌ای که وجود دارد فراتر از پدر فرزندی است، او یک پدر نمونه است (حسینی نژاد، ۱۳۹۸: ۶۲).

در این مثال مترجم واژه فرهنگی «رابطه الدم» را با بهره‌گیری از روش توضیحی هاروی ترجمه کرده است. گاهی مترجم یک واژه یا یک ترکیب فرهنگی را با شرح و بسط دادن معادل‌یابی می‌کند تا از این طریق پوسته ابهام را از آن بردارد و ترجمه‌ای گویا و واضح ارائه دهد. واژه «رابطه الدم» در قالب لفظی خود به معنای رابطه خونی است، اما مترجم با

در نظر گرفتن بافت و موقعیت کلام در متن زبان مبدأ و هدف نویسنده و به منظور ایجاد هماهنگی و یکپارچگی میان متن اصلی و متن مقصد، معادلی مناسب با هر دو زبان را برگزیده است.

متن اصلی: علی خوفی الذی قارب حد الذعر من أن تضیع منی ابنتی (بیطار، بی تا: ۶۳). ترجمه فارسی: بر ترسم که مثل خوره به جانم افتاده بود و داشت مرا دیوانه می کرد که نکند دخترم را از من بگیرد (حسینی نژاد، ۱۳۹۸: ۵۲).

در این نمونه نیز ترجمه عبارت «قارب حد الذعر» به شکل «به حد و مرز ترس و وحشت نزدیک شد» است. از آنجایی که قبل از واژه «الذعر» کلمه «خوف» آمده است، کاربرد تکراری کلمه «ترس» در ترجمه صورت زیبایی ندارد. علاوه بر این، ارائه ترجمه‌ای تحت‌اللفظی از عبارت فوق در زبان فارسی نمی تواند از مقبولیت کافی برخوردار باشد؛ از این رو، باید آن را با استفاده از روش‌هایی نظیر روش توضیحی ترجمه کرد تا بتوان مقصود و منظور دلخواه نویسنده را بازتاب داد و رضایت خاطر مخاطب هنگام مواجه با آن را جلب کرد. همچنین باید به این نکته اشاره کرد که شرح و بسط دادن یک واژه یا یک ترکیب می تواند لایه‌های معنایی نهفته در آن را برای مخاطب به نحوی مطلوب آشکار سازد. مترجم نیز با برهم زدن ساخت اصلی عبارت عربی و با افزودن واژگان و عبارات جدید در قالب فرآیند برابریابی توضیحی، اقدام به بازسازی آن در زبان مقصد کرده است. مترجم باید با تسلط کامل به فرهنگ مبدأ بتواند عناصر فرهنگی آن را به صورت کامل دریافت کند و در مرحله بعد در صورتی که نتوانست از روش دیگری استفاده کند، آن را به خوبی توضیح دهد (کشاوری، ۱۴۰۰: ۴۳۱).

متن اصلی: فی حلوقکم کقطعة الزجاج، کالصبار (بیطار، بی تا: ۸۳). ترجمه فارسی: در دهان تان چون شیشه تیزی و در کام تان چون زهرمار (حسینی نژاد، ۱۳۹۸: ۷۰).

در این بخش نیز مترجم با حذف واژه «کالصبار» و کاربرد ترجمه توضیحی اقدام به معادل‌یابی واژه بیان شده کرده است. «الصبار» در زبان عربی به معنای کاکتوس است، اما

با توجه به بافت کلام نمی‌توان آن را با همان صورت لفظی خود ترجمه کرد که همین مسئله این واژه را با ترجمه‌ناپذیری مواجه ساخته است؛ چراکه در زبان فارسی گفته نمی‌شود: «در دهان و کام تان همچون کاکتوس» باشد. مترجم با تکیه بر معادل توضیحی و کاربردی واژه کاربردی «زهرمار» اقدام بازتولید کرده و معنای دقیق آن را برای خواننده شفاف و روشن کرده است.

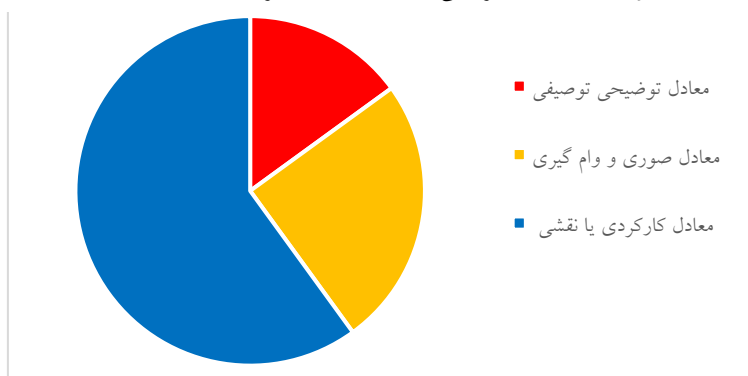
۷-۳-۱. تحلیل کلی

با بررسی این بخش می‌توان گفت گاهی در زبان عربی از واژگان و عباراتی استفاده می‌شود که تکرار و انتقال عین همان واژه و عبارت در زبان مقصد می‌تواند ابهامات و ناخوشایندی‌های زبانی و معنایی را به دنبال داشته باشد و فرم اصلی زبان مقصد را دچار تشویش کند. مترجم نیز برای اینکه بتواند از رو نویسی و نیز تکرار واژگان و جملات عبور کند، می‌تواند از معادل‌یابی توضیحی و توصیفی استفاده کرده و ترجمه خود را از لحاظ مطابقت با فرهنگ و زبان متن مقصد به مرز پختگی و غنای لازم برساند.

۷-۴. نمودار دایره‌ای درصد فروانی مدل هاروی در ترجمه یومیات مطلقه

۲۷ نمونه برای بررسی در این پژوهش انتخاب شدند که معادل نقشی یا کارکردی با ۶۰ درصد بالاترین میزان کاربرد را داشته است. معادل صوری و وام‌گیری با ۲۵ درصد و معادل توضیحی - توصیفی با ۱۵ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

نمودار ۱. درصد فروانی مدل هاروی در ترجمه یومیات مطلقه

۸. بحث و نتیجه‌گیری

در این جستار به بررسی روش‌ها و تکنیک‌های عبور از ترجمه‌ناپذیری در ترجمه رمان *یومیات مطلقه* بر اساس الگوهای مالکوم هاروی پرداخته شده و در پایان نتایج زیر با محوریت پاسخ به پرسش‌های مطرح شده به دست آمد:

- به طور کلی نظریه نیومارک و هاروی بسیار مشابه یکدیگر است و تنها تفاوت این دو نظریه در این است که هاروی به طور اختصار به چهار روش برای ترجمه عناصر فرهنگی ترجمه‌ناپذیر اشاره کرده، اما نیوماک نزدیک به ۱۷ روش برای نظریه خود در نظر گرفته است که اغلب روش‌های او نزدیک به هم هستند.

- به نظر می‌رسد مترجم علاوه بر حفظ و رعایت ظرافت‌ها و اصول زبانی و فرهنگی و نیز پایبندی به سنت‌ها و آداب و رسوم مربوط به ساختار زبان فارسی، تلاش و کوشش خود را در جهت عبور از ترجمه‌ناپذیری عناصر فرهنگی و زبانی و منطبق ساختن برگردان خود با مؤلفه‌های تعیین شده از سوی هاروی به کار گرفته است؛ هر چند که در برخی موارد می‌توانست عملکرد بهتری نیز داشته باشد که در خلال نمونه‌ها به آن اشاره شده است. علاوه بر این، از میان راهبردهای ترجمه هاروی، روش معادل‌یابی عملکردی یا نقشی (کارکردی) بیشترین بسامد را به خود اختصاص داده است که این امر می‌تواند ناشی از رویکرد و سبک خاص مترجم و نیز آگاهی و گرایش او به تکنیک معادل‌یابی نقشی در برگردان واژگان و عبارات باشد.

- در بخش معادل‌یابی نقشی یا کارکردی باید گفت مترجم با استفاده از ظرفیت‌های زبانی و فرهنگی زبان مقصد و با در نظر گرفتن عناصر و ساختار زبان فارسی معادل نقشی مناسب با هر یک از کلمات و جملات را به کار گرفته است و در این زمینه از موفق بوده است.

- در بخش وام‌گیری و معادل‌یابی صوری نیز مترجم از موفقیت نسبی در ترجمه نمونه‌های انتخابی برخوردار بوده و توانسته با به کارگیری این روش از معضل ترجمه‌ناپذیری عناصر فرهنگی عبور کند؛ هر چند که در چند نمونه می‌توانست با ارائه توضیحاتی درباره واژگان موفق‌تر و بهتر عمل کند.

- در بخش معادل‌یابی توضیحی - توصیفی نیز مترجم این تکنیک را به خوبی در ترجمه شاهد مثال‌های مورد بحث بازتاب داده است و با ارائه توضیح و توصیف برای کلمات و عبارات نقش و وظیفه خود را در برگردان آن‌ها به شکلی مطلوب ایفا کرده است.

- همچنین باید گفت لغزش‌هایی در ترجمه رمان مزبور دیده می‌شود که از جمله آن‌ها می‌توان به حذف‌های ناگهانی و بی‌مورد و اشتباهات نگارشی نیز اشاره کرد. به عنوان مثال مترجم ۱۴ خط از متن اصلی صفحه ۷۰ و ۷۱ را در ترجمه خود انتقال نداده است و یا مثلاً عبارت «سن هم رأس حرم این مثلث من هستم» از بخش الثالث که به فرم غیر صحیح نگاشته شده و جمله صحیح آن «من هم رأس حرم این مثلث هستم» است که باید اصلاح شود. این اشتباهات و لغزش‌های احتمالاً سهوی می‌تواند باعث خدشه‌دار شدن کیفیت کار او شود. بنابراین، پیشنهاد می‌شود قسمت‌هایی از ترجمه مجدداً بازبینی شده و آن بخش‌هایی که برگردان نشده است، مورد ترجمه قرار گیرد.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

ORCID

Masoud Salmani
Haghighi
Abbas Ganjali

<https://orcid.org/0000-0003-3898-5987>

<https://orcid.org/0009-0007-1978-9426>

منابع

- ابراهیمی کاوری، صادق. (۱۳۹۸). پردازش و بازتولید در ترجمه متون ادبی بر اساس دیدگاه ویلس (پیکره مطالعاتی: ترجمه کتاب در بند کردن رنگین کمان). *مجله پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*، ۹(۲۰)، ۱۶۰-۱۳۹. doi: 10.22054/rctall.2019.40278.1371
- ابوالقاسمی، محسن. (۱۳۹۶). انواع صف فاعلی و مفعولی. *فصلنامه پازند*، ۱۳(۵۱)، ۵-۹.
- احدی، مهناز؛ جلیلی مرند، ناهید و چاوشیان، شراره. (۱۳۹۹). عناصر فرهنگی در ترجمه فارسی: رویکردهای مترجم. *فصلنامه پژوهش‌های ادبیات تطبیقی*، ۸(۴)، ۱۰۹-۱۳۳.
- احمدی، محمد رحیم. (۱۳۹۵). *نقد ترجمه ادبی نظریه‌ها و کاربردها*. تهران: انتشارات رهنما.
- ایویر، ولادیمیر. (۱۳۷۰). روش‌های ترجمه عناصر متفاوت فرهنگی. ترجمه سید محمد رضا هاشمی. *فصلنامه مترجم*، ۲(۲)، ۱۴-۳.

- بیطار، هیفاء. (دون تا). *یومیات مطلقه*. دمشق: منشورات الاختلاف.
- حسینی نژاد، سید مهدی. (۱۳۹۸). *خاطرات زن مطلقه*. تهران: نشر نیماژ.
- حیدری، احمد و روشنفکر، کبری. (۱۳۹۳). *اشکال‌یات نقل الخصوصیات الثقافية فی روایات نجیب محفوظ المترجمة إلى الفارسیة فی ضوء نظریة نیومارک: (زقاق المدق، اللص والکلاب، الشحاذ نموذجاً)*. رساله ماجستير فی اللغة العربیة وآدابها، جامعة تربیت مدرس.
- خیرخواه، نیکو و سجودی، فرزانه. (۱۳۹۲). *فرهنگ، استعاره و ترجمه پذیری*. جستارهای زبانی (پژوهش‌های زبان و ادبیات تطبیقی)، ۴(۱)، ۲۱-۳۸.
- سبزواری قهفرخی، آرزو و حاجی بابایی، محمد رضا. (۱۴۰۲). بررسی تطبیقی عنصر زمان در رمان‌های دایی جان ناپلئون و دن کیشوت. *مجله ادبیات تطبیقی*، ۱۵(۲۸)، ۱۷۵-۲۰۳.
- شمس آبادی، حسین. (۱۳۸۱). *الترجمة بین النظرية والتطبيق من العربیة إلى الفارسیة*. سبزواری: دانشگاه حکیم سبزواری.
- صدقی، حامد، اشکوری، سید عدنان، حبیبی، علی اصغر و بهروزی، مجتبی. (۱۳۹۵). خوانش ساختارشکنی تقابل‌های دوگانه در رمان «یومیات مطلقه» (بر اساس دیدگاه‌های هلن سیسکو). *مجله لسان مبین*، ۷(۲۴)، ۳۷-۵۸.
- کشاورز، حبیب. (۱۴۰۰). ترجمه عناصر فرهنگی در ترجمه عربی «مدیر مدرسه» جلال آل احمد براساس مدل هاروی (۲۰۰۳). *فصلنامه مطالعات شهریار پژوهی*، ۸(۳۱)، ۴۱۹-۴۳۶.
- گرچی، زهره، خز انسیه، علی و عباس، دلال. (۱۳۹۹). نقد ترجمه عناصر فرهنگی کتاب «تذکری» با تکیه بر مثل‌ها و کنایه‌ها. *مجله پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*، ۱۰(۲۲)، ۳۵-۷۲. doi: 10.22054/rctall.2020.51644.1467
- مسبوق، مهدی و غفاری، سولماز. (۱۴۰۳). بازنمایی گونه‌های وام‌گیری در ترجمه ابن عرب‌شاه از مرزبان نامه. *مجله پژوهش‌های زبان شناسی تطبیقی*، ۱۴(۲۷)، ۱۰۵-۱۲۵. doi: 10.22084/rjhll.2024.28623.2295
- نورسیده، علی اکبر و صدراللهی، محمد مهدی. (۱۴۰۳). ارزیابی ترجمه عربی مقوله‌های فرهنگی کتاب «پایی که جا ماند». *نشریه مطالعات میان رشته‌ای در زبان و ادبیات عربی*، ۱(۱)، ۱-۲۲. [10.22034/jisall.2024.202516](https://doi.org/10.22034/jisall.2024.202516)
- نیومارک، پیتر. (۲۰۰۶). *الجامع فی الترجمة*. ترجمه حسن عزالته. بیروت: دار المكتبة الهلال.
- _____. (۱۳۷۲). *دوره آموزش فنون ترجمه*. ترجمه منصور فهیم و سعید سبزیان. چاپ سوم. تهران: انتشارات رهنما.

English References

- Ballard, Michel. (2001). *Versus: la version réfléchie: anglais↔français*. Paris: Ophrys.
- Durieux, Ch. (2008). L'intraduisible dans le dialogue interculturel. Colloque, Année européenne du dialogue interculturel, Thessalonique.
- Harvey, M. (2000). A Beginner's Course in Legal Translation: The Case of Culture Bound Terms: [http://www.tradulex.org/Actes 2000/harvey.pdf](http://www.tradulex.org/Actes_2000/harvey.pdf)/ last retrieved on 2010-3-13

Translated References to English

- Abolghasemi, M. (2017). Types of Subject and Object Lines. *Pazand Quarterly*, 13(51), 5-9.[In Persian]
- Ahadi, M., Jalili Marand, N., and Chavushian, Sh. (2019). Cultural Elements in Translation: Translator's Approaches. *Quarterly of Comparative Literature Research*, 8(4), 133-109.[In Persian]
- Ahmadi, M.R. (2016). *Criticism of Literary Translation: Theories and Applications*. Tehran: Rahnama.[In Persian]
- Bitar, H. (N. D). *Absolute Diaries*. Damascus: Al-Falaq Publications. [In Arabic]
- Dar Newmark, P. (2006). *Al-Jami' fi al-Targiyah*. Translated by Hassan Azala. Beirut: al-Muktabat al-Hilal. [In Persian]
- _____. (1993). *Translation Techniques Training Course*. Translated by Mansour Fahim and Saeed Sabzian. third edition. Tehran: Rahnama Publications. [In Persian]
- Ebrahimi Kavari, S. (2019). An Analysis of Understanding the Text and Re-Creation in the Translation of Jailing the Rainbow According to Wilss's Theory. *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, 9(20), 139-160. Doi: 10.22054/rctall.2019.40278.1371. [In Persian]
- Gorji, Z., Ansiya, Kh.A. and Dalal, A. (2019). A Critical Analysis of the Translation of Cultural Elements in the Book "DON'T FORGET": A Focus on Proverbs and Allusions. *Translation Researches in the Arabic Language and Literature*, 10(22), 35-72. Doi: 10.22054/rctall.2020.51644.1467 [In Persian]
- Heydari, A., and Roshanfekr, K. (2013). *Problems of Translating Cultural Particulars in Najib Mahfouz's Novels Translated into Persian in the Light of Newmark's Theory; (Zaqaq al-Mudaq, al-Las and al-Kalab, al-*

- Shahaz for example*). Master's thesis in Arabic language and etiquette, Tarbiat Modares University. [In Persian]
- Hosseini Nejad, S. M. (2019). *Memoirs of a Divorced Woman*. Tehran: Nimag Publishing. [In Persian]
- Iveir, V. (2011). Methods of Translating Different Cultural Elements. *Translator's Quarterly*. Translated by Seyyed Mohammad Reza Hashemi, 2, 3-14. [In Persian]
- Keshavarz, H. (2017). Translating Cultural Elements in the Arabic Translation of "School Principal" by Jalal Al-Ahmad Based on Harvey's Model (2003), *Shahriar Studies Quarterly*, 8(31), 436-419. [In Persian]
- Khairkhah, N., and Sejoudi, F. (2012). Culture, Metaphor and Translatability. *Linguistic Essays (Language Studies and Comparative Literature)*, 4(1), 21-38. [In Persian]
- Masbouq, M., and Ghaffari, S. (2025). Explanation of borrowing Persian words in Ibn Arabshah's translation from Marzban Nameh. *Journal of Comparative Linguistic Research*, 14(27), 105-125. Doi: 10.22084/rjhl.2024.28623.2295 [In Persian]
- Noresideh, A. A., and Sadrollahi, M. M. (2025). Evaluation of the Arabic Translation of Cultural Categories of the Book "Paei ke ja mand". *Journal of Interdisciplinary Studies in Arabic Language and Literature*, 1(1), 1-22. [In Persian]
- Sabzvar Qahfarkhi, A., and Haji Bababi, M. R. (2024). Comparative study of the element of time in the novels of Uncle John Napoleon and Don Quixote. *Comparative Literature Magazine*, 15(28), 175-203. [In Persian]
- Sedghi, H., Eshkouri, S.A., Habibi, A.A., and Behrouzi, M. (2016). A Deconstructive Reading of Dual Opposites in the Novel "Absolute Days (Based on Helen Cisco's Views). *Lisān-i Mubīn*, 7(24), 37-58. [In Persian]
- Shamsabadi, H. (2003). Translation between theory and application from Arabic to Persian. Sabzevar: Hakim Sabzevari University. [In Persian]

استناد به این مقاله: سلمانی حقیقی، مسعود و گنجعلی، عباس. (۱۴۰۳). نقد و ارزیابی برگردان رمان یومیات مطلقه از هیفاء بیطار در پرتو راهبردهای ترجمه عناصر ترجمه‌ناپذیر فرهنگی مالکوم هاروی ۲۰۰۰ میلادی. *دوفصلنامه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*، ۱۴ (۳۱)، ۱۶۵-۱۹۸. doi: 10.22054/RCTALL.2024.82560.1758

Translation Researches in the Arabic Language and Literature is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.